

WSKAZÓWKI DLA OBSERWATORÓW FUTSALU

dotyczące oceny sędziów szczebla centralnego oraz wypełniania raportu obserwatora od sezonu 2023 / 2024

(do użytku wewnętrznego)

1) Raport obserwatora

Przeprowadzając obserwację meczu i sporządzając sprawozdanie obserwator musi kierować się instrukcjami i stosować kryteria przedstawione przez Zespół Futsal KS PZPN.

Celem obserwowania sędziów i sędziów asystentów: jest:

- A. przekazywanie wskazówek jak sędziowie mogą podnosić swoje umiejętności,
- B. sprawdzanie jednolitości stosowania i interpretacji Przepisów Gry w Futsal,
- C. ocenienie pracy sędziów zgodnie ze stosowaną skalą ocen,
- D. identyfikowanie perspektywicznych, utalentowanych sędziów z różnych regionów kraju,
- E. rekomendowanie sędziów do prowadzenia następnych meczów w nawiązaniu do ich aktualnych umiejętności a także do ich aktualnej dyspozycji,
- F. identyfikowanie wyjątkowych sytuacji w meczu, w celu wykorzystania ich w procesie szkolenia.

2) Ocenianie zespołu sędziowskiego

a. Główne założenia oceniania sędziów

Celem analizy prowadzonej podczas zawodów jest:

- A. wychwycenie proaktywnych i prewencyjnych (kluczowe momenty) decyzji, które wpłynęły na późniejszy przebieg i charakter zawodów,
- B. ocenienie jakości stosowanych przez sędziego rozwiązań w odpowiedzi na zaistniałe problemy, a także jakości podejmowanych, konkretnych decyzji, zawsze w kontekście takiego a nie innego przebiegu meczu,
- C. ocenienie wpływu trudnych sytuacji/decyzji na dalsze prowadzenie zawodów (osobowość), w tym stanowczości i odwagi sędziego.

b. Ocenianie sędziego i drugiego sędziego

Skala ocen sędziego i drugiego sędziego

Stosowana musi być skala ocen zdefiniowana poniżej:

Tabela nr 1.

9,0 - 10,0	Znakomite prowadzenie zawodów.
8,5 - 8,9	Bardzo dobre. Ważna(e) decyzja(e) podjęta(e) prawidłowo.
8,4	Dobre. Spełniające oczekiwania ZF KS PZPN.
8,3	Dobre, z jednym obszarem do poprawy.
8,0 – 8,2	Prowadzenie zawodów z ważnymi obszarami wymagającymi poprawy, w tym nieudzieloną(y)mi sankcją(ami) dyscyplinarną(y)mi).
7,9 ^{##}	Jeden poważny błąd, w innym przypadku 8,3 lub wyżej.
7,8 ^{##}	Jeden poważny błąd, w innym przypadku od 8,0 do 8,2,
7,5 - 7,7	Poniżej oczekiwań. Słaba kontrola nad zawodami. Słaba kontrola dyscyplinarna.
7,0 - 7,4	Rozczarowujący występ z jednym poważnym błędem bądź występ z dwoma lub większą liczbą poważnych błędów.
6,0 - 6,9	Występ na poziomie nieakceptowalnym.

W rubryce „przewidywana ocena” należy umieścić ocenę, którą otrzymałby sędzia, gdyby nie popełnił poważnego błędu.

Obserwator na wstępie ocenia całokształt pracy sędziów na podstawie zdarzeń zaistniałych w czasie meczu powinny być ocenione wszystkie aspekty występu sędziów. Zdarzenia te mogą być łączone w jednolite interpretacyjnie grupy, ale zawsze powinny być wystarczająco dokładnie opisane.

Punkt odniesienia (benchmark) powinny stanowić oceny 8,3 i 8,4 – równoznaczne z dobrą, oczekiwaną, w danym dniu, dyspozycją sędziów. Sędziowie prowadzący zawody na tym poziomie i posiadający potencjał do jeszcze lepszego prowadzenia zawodów, powinni oczekiwać oceny z tego przedziału.

Dalsze wyjaśnienia skali ocen:

- Noty od 9,0 do 10,0 - znakomity występ w bardzo wymagających zawodach.
- Noty od 8,5 do 8,9 - bardzo dobry występ w zawodach dość wymagających lub bardzo wymagających.
- Nota 8,4 – „naprawdę dobry” występ w normalnym meczu; wiadomość dla obsady, że sędzia jest gotowy do następnego meczu.
- Nota 8,3 – „naprawdę dobry” występ z jednym obszarem do poprawy, np. brak udzielonego napomnienia lub błędnie udzielone napomnienie.
- Noty 8,0–8,2 – występ z ważnymi obszarami, wymagającymi poprawy; do takich obszarów można zaliczyć m.in. niekonsekwentne zarządzanie dyscyplinarne.
- Nota 7,9 – sędzia zaprezentował się dobrze lub bardzo dobrze i otrzymałby ocenę 8,3 lub wyższą, ale popełnił jeden poważny błąd^{##}. W takiej sytuacji ocena to max. 7,9.
- Nota 7,8 – sędzia ogólnie sędziował na poziomie noty 8,0, 8,1 lub 8,2, ale popełnił jeden poważny błąd^{##}. W takiej sytuacji ocena to max. 7,8.
- Noty 7,5–7,7 – sędzia nie popełnił żadnego poważnego błędu, ale nie utrzymywał ogólnej kontroli nad zawodami i miał znaczące elementy do poprawy.
- Noty 7,0–7,4 – sędzia popełnił **więcej niż jeden** poważny błąd^{##} i przy tym **moga** występować ważne obszary do poprawy.
- Noty 6,0–6,9 – sędzia poprowadził zawody na nieakceptowalnym poziomie i popełnił poważne błędy. Dodatkowo zaprezentował duży brak konsekwencji co do dyscypliny i/lub kontroli nad zawodami.

Tabela nr 2

ZDARZENIE	OCENA +/-
1. Jeżeli sędzia popełnił błąd w udzieleniu bądź nie udzieleniu napomnienia.	- 0.1
2. Jeżeli sędzia błędnie podyktuje / nie podyktuje rzut wolny bezpośredni za 6 i kolejny faul akumulowany, obserwator odejmie od końcowej noty -0,1 jeżeli decyzja ta nie ma wpływu na przebieg meczu.	-0,1
3. Jeżeli sędzia błędnie podyktuje / nie podyktuje rzut wolny bezpośredni za 6 i kolejny faul akumulowany, obserwator odejmie od końcowej noty 0,2 jeżeli decyzja ta ma wpływ na przebieg meczu.	-0,2
4. Udzielenie napomnienia, błędnie zidentyfikowanemu zawodnikowi to ocenę należy obniżyć (0,1 za brak udzielenia żk dla winnego zawodnika oraz 0,1 za udzielenie żk błędnie zidentyfikowanemu zawodnikowi).	- 0.2

5. Błędna decyzja o wykluczeniu / nie wykluczeniu zawodnika – poważny błąd.	Ocena nie wyższa niż 7,9
6 Ewidentny błąd przy decyzji o podyktowaniu lub niepodyktowaniu rzutu karnego,	Ocena nie wyższa niż 7,9
7. Uznanie przez sędziego bramki zdobytej nieprawidłowo (zdobytej ręką). Nie uznanie prawidłowo zdobytej bramki (gol-line) - poważny błąd.	Ocena nie wyższa niż 7,9
8. Dwa lub więcej poważne błędy, występ poniżej oczekiwań.	7.4 lub niżej
9. Błędna decyzja sędziów skutkująca zdobyciem bramki, w sytuacji bezpośrednio po podjęciu błędnej decyzji (aut, różny, wolny, przejęcie piłki faulem).	- 0.2
10. Brak usunięcia ze strefy technicznej osoby funkcyjnej zachowującej się niewłaściwie - używającej ordynarnego, obraźliwego języka lub gestów, konfrontacyjne wejście na pole gry lub do strefy technicznej drużyny przeciwnej - poważny błąd.	Ocena nie wyższa niż 7,9
11. Błędna decyzja o zredukowaniu liczby zawodników lub pozostawieniu w pełnym składzie drużyny po udzieleniu drugiego napomnienia / wykluczenia- poważny błąd.	Ocena nie wyższa niż 7,9
12. W przypadku masowej konfrontacji brak kar indywidualnych przewidzianych Przepisami Gry	-0.2 / -0,1 za każdą

Co to jest „poważny błąd”?

Do poważnych błędów należy zaliczyć m.in:

1. błędy w ocenie i postępowaniu w przewinieniach, za które zawodnik powinien otrzymać drugą żółtą kartkę,
2. nieudzielenie wykluczenia zawodnikowi, który za popełnione przewinienie powinien otrzymać czerwoną kartkę bądź niesłuszne wykluczenie zawodnika /to samo dotyczy osób funkcyjnych/,
3. błąd przy decyzji o podyktowaniu lub niepodyktowaniu rzutu karnego
4. fundamentalny błąd w interpretacji Przepisów Gry (np. uznanie samobójczej bramki z rzutu wolnego; dopuszczenie do gry drużyny w 6-osobowym składzie).
5. uznanie bramki zdobytej nieprawidłowo lub nie uznanie bramki zdobytej prawidłowo.

W przypadku popełnionych błędów, w tym również sytuacji, którymi sędzia nie zarządził w odpowiedni sposób, obserwator powinien najpierw powiedzieć (przedyskutować) o tym sędziom podczas wspólnego omawiania zawodów, a następnie umieścić to w raporcie, z jasnym opisem i minutą popełnionego błędu/nieprawidłowo zarządzanej sytuacji.

Obserwatorzy w ocenie sędziego nie mogą rekompensować popełnionych przez niego poważnych błędów, nawet jeśli następne podjęte w meczu decyzje są prawidłowe.

Konsekwencje błędów sędziowskich

Poważny błąd sędziego należy dalej oceniać jako poważny błąd, nawet jeśli decyzja została zmieniona po konsultacji z drugim sędzią /i odwrotnie/, względnie z jednym z asystentów. Na przykład:

- a. sędzia podyktował rzut karny i udzielił napomnienia, ale następnie po interwencji jednego z sędziów, z prawidłowo wycofał się z tych decyzji.,
- b. sędzia omyłkowo nie wykluczył z gry zawodnika po udzieleniu mu drugiego napomnienia ale zmienił swoją decyzję przed wznowieniem gdy po interwencji jednego z sędziów informującego sędziego o jego pomyłce.

Choć obie decyzje są skorygowane, ZF KS PZPN nie może zaakceptować takich błędów i ocena powinna być nie wyższa niż 7,90.

Podobnie ma się w sytuacji, gdzie tylko dzięki „uratowaniu” sytuacji przez innego członka zespołu nie popełniono poważnego błędu.

W przypadku oceny niższej niż 7,7 obserwator musi omówić z sędziami elementy do poprawy podczas pomeczowej rozmowy, a następnie zanotować je w raporcie.

Ocena wyższa niż 8,4 jest możliwa nawet jeżeli stopień trudności meczu jest „normalny”. Jeżeli stopień trudności zawodów jest „normalny” tylko dzięki działaniom podjętym przez sędziego lub jeżeli decydująca i ważna decyzja została podjęta prawidłowo, to takie aspekty należy uznać na korzyść sędziego. W takich okolicznościach ocena 8,5 będzie adekwatna.

Stawiając ocenę wyższą niż 8,4, obserwator musi szczegółowo opisać wszystkie elementy (z odniesieniem do minut), które spowodowały, że ocena jakości pracy sędziego będzie powyżej dobrej (oczekiwanej).

Należy zauważyć, że przedział między 7,5 a 7,7 uznany jest jako „poniżej oczekiwań”.

Wobec powyższego ZF KS PZPN, tak jak UEFA, przyjmuje jako benchmark noty 8,3–8,4, które odzwierciedlają oczekiwany poziom prowadzenia zawodów.

c. Ocenianie trzeciego sędziego, czwartego i sędziego czasowego

System oceniania trzeciego sędziego, czwartego i sędziego czasowego jest podobny do systemu wykorzystywanego do oceny pozostałych sędziów i uwzględnia pojęcie „poważnego błędu”. **Normalna, efektywna praca sędziego trzeciego lub czwartego powinna być oceniona**

na poziomie 8,3–8.4. Jeżeli sędzia trzeci lub czwarty odpowiednio postępował w sytuacjach trudnych (wyjątkowych), ocena powinna wzrosnąć powyżej 8.4. W przypadku ocen wyższych lub niższych niż 8,3–8.4 konieczne jest wyjaśnienie powodów wystawienia takiej oceny.

Tabeka nr 3.

9,0–10,0	Znakomity występ w bardzo wymagających warunkach.
8,5–8,9	Bardzo dobry występ. Dobrze opanował kilka dość trudnych sytuacji.
8,3–8,4	Dobry występ. Spełnił swoje obowiązki w sposób prawidłowy.
8,0–8,2	Rozczarowujący występ. Nie wykonywał swoich obowiązków zgodnie z wytycznymi ZF KS PZPN.
7,9 ^{##}	Jeden poważny błąd, w innym przypadku 8,3 lub wyżej.
7,8 ^{##}	Jeden poważny błąd, w innym przypadku od 8,0 do 8,2.
7,4–7,7	Słaby występ. Całkowity brak kontroli nad osobami przebywającymi w strefie technicznej (strefach technicznych), nie zdołał wypełnić obowiązków zgodnych z Przepisami Gry.

W rubryce „przewidywana ocena” należy umieścić ocenę, którą otrzymałby sędzia, gdyby nie popełnił poważnego błędu.

2. Trudność zawodów

Trudność zawodów rozpatrywana jest indywidualnie dla każdego członka zespołu sędziowskiego. Odnosząc się do poszczególnych sytuacji krytycznych obserwator osobno ocenia stopień trudności dla każdego z sędziów, który brał/powinien brać udział w procesie decyzyjnym (sposób radzenia sobie z sytuacjami krytycznymi).

Ocena poziomu trudności meczu musi być podana w tabeli w raporcie obserwatora. Obserwator musi opisać ważne decyzje podjęte przez sędziów w czasie meczu, podając minuty, w których krytyczne momenty miały miejsce, aby wyjaśnić (uzasadnić) ostateczną ocenę i stopień trudności. Co do zasady zawody, w których nie miały miejsca krytyczne/ważne sytuacje powinny być ocenione jako „normalne”.

Jednak, jak to już wspomniano wcześniej, ocena wyższa niż 8.4 jest możliwa także w meczu, którego stopień trudności oceniono na „normalny”, jeśli w opinii obserwatora zawody były „normalne” poprzez proaktywne i prewencyjne decyzje sędziego. Decyzje te muszą być szczegółowo opisane w raporcie.

Poziom trudności zawodów ocenia się także na podstawie **liczby podjętych decyzji**, w których sędzia wykazuje znajomość i prawidłowe zastosowanie Przepisów Gry (zawody „normalne” i „dość wymagające” itd.), jak również to, czy sędzia miał do czynienia z krytycznymi/ważnymi sytuacjami (uwzględniając ich częstotliwość i intensywność).

Normalne	Zawody normalne z niewielką liczbą dość trudnych sytuacji dla sędziów
----------	---

Dość wymagające	Zawody ciężkie z kilkoma trudnymi sytuacjami dla sędziów
Bardzo trudne	Zawody bardzo ciężkie z wieloma trudnymi sytuacjami dla sędziów

Szczególną uwagę należy zwrócić na takie **ważne** decyzje, jak:

- a. faule lub symulowanie fauli w polu karnym oraz w pobliżu pola karnego,
- b. pozbawienie realnej szansy na zdobycie bramki lub pozbawienie bramki,
- c. akty przemocy (gwałtowne, agresywne zachowanie),
- d. poważne, rażące faule
- e. masowe konfrontacje między zawodnikami i protesty przeciwko decyzjom sędziowskim,
- f. drugie żółte kartki (w tym brak wykluczenia dla zawodnika ukaranego drugą żółtą kartką),
- g. szóste i kolejne faule akumulowane,
- h. wątpliwe przejście piłki przez linię bramkową między słupkami, z konsekwencją pozbawienia bramki bądź nieprawidłowego jej uznania.

3. Inne uwagi dotyczące raportu obserwatora

Obserwator jest również instruktorem dla sędziego. Poprzez analizy i porady, obserwator pomaga sędziemu robić postępy, rozwijać jego umiejętności.

Obserwator wyciąga wnioski z analizy pracy sędziego. Powinien on:

- a. stworzyć sędziemu warunki, w których może on wyrazić swoje zdanie i przeprowadzić analizę swojego występu,
- b. wyznaczyć priorytety (dwa lub trzy punkty kluczowe),
- c. wspomnieć o pozytywach, następnie o punktach do poprawy i podsumowując wskazać ponownie dobre strony sędziego,
- d. przekazać konkretne porady, wskazówki (oparte na zdarzeniach meczowych), które będą zrozumiałe i precyzyjne, we współpracy z zespołem sędziowskim zaproponować rozwiązania oraz alternatywy, dzięki którym sędziowie będą mogli poprawić jakość swojego sędziowania.

4. Pomeczowa rozmowa z sędziami

Obserwator winien przyjechać na tyle wcześniej na zawody, by wziąć udział w odprawie z kierownikami drużyn i służyć sędziom radą, wsparciem, doświadczeniem. Jednocześnie swój pobyt w szatni sędziowskiej winien ograniczyć do minimum, aby umożliwić sędziom właściwe przygotowanie do zawodów (omówienie współpracy, przebranie, rozgrzewka itd.).

W przerwie zawodów obserwator co do zasady nie powinien wchodzić do sędziów, by mogli sami w swoim gronie odpocząć, omówić taktykę i współpracę na resztę meczu. Jakkolwiek mogą zdarzyć się sytuacje, gdy wizyta obserwatora w szatni będzie wskazana/uzasadniona (np. gdy warto wesprzeć sędziego po prawidłowej decyzji, która wzbudziła duże protesty albo przy dużej liczbie kar indywidualnych można razem z sędziami sprawdzić numery ukaranych zawodników). Jednak nawet wtedy obserwator nie może zaczynać „normalnego” omawiania meczu i musi zostawić sędziom choć część przerwy na odpoczynek.

Pomeczowa rozmowa z sędziami winna odbyć się w spokojnej, intymnej atmosferze, nie bezpośrednio po zejściu z parkietu do szatni. Sędziowie potrzebują kilkanaście minut na dopełnienie formalności związanych z wypisaniem dokumentów oraz odpoczynek (kąpiel, przebranie się), a obserwator w tym czasie powinien przygotować plan rozmowy.

Aby pomeczowe omówienie było efektywne, obserwator powinien skupić się na dwóch-trzech najważniejszych punktach (pozytywnych i negatywnych). Pomeczowa rozmowa oraz zawartość raportu winny być ze sobą spójne, co jednak nie oznacza kronikarskiego zapisania wypowiedzianych w szatni słów. Raport jest uszczegółowieniem i uzupełnieniem pomeczowego omówienia, tam należy rozwinąć kwestie (np. techniczne), na które nie było czasu podczas pomeczowej rozmowy.

W „Sytuacjach szczególnych” sprawozdania obserwator musi zawrzeć informację na temat miejsca i czasu trwania pomeczowej rozmowy z sędziami. Maksymalny czas rozmowy na wszystkich szczeblach – co do zasady **do 30 minut.**

5. Dodatkowe wskazówki

- Wystawiając ostateczną ocenę przy normalnym poziomie trudności zawodów, obserwator jako ocenę wyjściową powinien uznać -/+ ocenę **8,4**.
- Wystawiając ostateczną ocenę przy dość wymagającym/bardzo trudnym poziomie trudności zawodów, obserwator jako ocenę wyjściową powinien uznać -/+ ocenę **8,5**.
- Jeżeli zawody są normalne pod względem poziomu trudności tylko dzięki działaniom sędziego / drugiego sędziego lub w związku z tym, że prawidłowo podjął on kluczową ważną decyzję, to taki sędzia/drugi sędzia powinien zostać nagrodzony i ocena **8,5** może być jak najbardziej stosowna.
- W zawodach, w których sędzia prawidłowo zarządził dużą liczbę żółtych i/lub czerwonych kartek i/lub rzutów karnych (lub innych podobnych decyzji), obserwator ma prawo zmienić poziom trudności zawodów z normalnych na dość wymagające.
- Noty **8,5–8,9** wystawiane są za bardzo dobry występ sędziego / drugiego sędziego w zawodach o poziomie trudności dość wymagającym/trudnym, w których sędzia / drugi sędzia musiał podjąć kilka ważnych decyzji i podjął je prawidłowo.

- Jeżeli sędzia/drugi sędzia **natychmiast** zmieni swoją decyzję np. z rzutu karnego na rzut wolny bezpośredni na zewnątrz pola karnego po prawidłowej **interwencji** drugiego sędziego (i odwrotnie), trzeciego sędziego lub sędziego czwartego lub sędziego , to w takiej sytuacji obserwator **nie obniży końcowej noty sędziego**.
- Jeżeli sędzia/drugi sędzia **natychmiast** zmieni swoją decyzję z rzutu karnego na rzut wolny pośredni w związku z symulacją, jakiej dopuścił się zawodnik i sędzia zmieni tę decyzję po prawidłowej **interwencji** drugiego sędziego (i odwrotnie), trzeciego sędziego, czwartego lub sędziego czasowego, to w takiej sytuacji obserwator **nie obniży końcowej noty sędziego / drugiego sędziego**.
- Jeżeli sędzia/drugi sędzia **natychmiast** zmieni swoją decyzję z rzutu wolnego pośredniego na rzut karny i sędzia zmieni tę decyzję po prawidłowej **interwencji** drugiego sędziego (i odwrotnie) , trzeciego sędziego , sędziego czasowego , to w takiej sytuacji obserwator **nie obniży końcowej noty sędziego/drugiego sędziego**.

Jeżeli błąd nie zostanie skorygowany, taką sytuację należy uznać za **poważny błąd**.

„Natychmiast” oznacza w takich przypadkach decyzję podjętą bez widocznej zwłoki i bez widocznej interwencji/protestów zawodników.

- Jeżeli zawodnik zostaje niesłusznie napomniany w związku z błędną identyfikacją winnego zawodnika przez sędziego/ drugiego sędziego, obserwator odejmie sędziemu /drugiemu sędziemu 0,1 z końcowej oceny. Jeżeli podczas tego samego zdarzenia zawodnik, który miał być napomniany uniknie tej kary, obserwator odejmie sędziemu/drugiemu sędziemu 0,2 od końcowej oceny.
- Obserwator odejmie sędziemu/drugiemu sędziemu 0,2 od końcowej oceny, jeżeli podjęta przez niego decyzja pośrednio doprowadzi do jednego z poniższych rozstrzygnięć:
  - Nieprawidłowo przyznany rzut wolny doprowadzi do zdobycia bramki.
  - Sędzia/drugi sędzia nie zauważy ewidentnego przewinienia, co doprowadzi do zdobycia bramki.
  - Sędzia/drugi sędzia błędnie przyzna rzut różny, a po tym rzucie różnym bramka zostanie zdobyta.